

Forum Artis ry

Asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (HE 146/2020 vp).

Valtakunnallisten taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö Forum Artis ry kiittää mahdollisuudesta tulla asiassa kuulluksi. Lausuntomme pääviestit ovat seuraavat ottaen huomioon vallitsevan pandemiatilanteen.

Kulttuurin ja luovan alan merkitys on ollut, kuten talousarvioesityksessäkkin iloksemme todetaan, tärkeää ihmisten sopeutumisessa koronan aikaisiin rajoituksiin ja eristäytymiseen. Samalla erityisesti haavoittuvat freelancer-taiteilijat ja yksinyrittäjät ovat suuressa ahdingossa. Olisi erittäin tärkeää korjata viimeinkin epäkohdat sosiaaliturva- ja verotuskäytännöissä. Tekijänoikeustuloja ei lasketa ansiota korottavaksi työttömyysturvassa, mutta ne leikkaavat avustuksia, vaikka maksettavat korvaukset on ansaittu jo ennen työttömyyden alkua. Lisäksi freelancertaiteilijoille ja yksinyrittäjille on mahdollistettava työttömyyden aikaisten korvausten saaminen tilanteessa, jossa ammatinharjoittaminen ei ole mahdollista ulkopuolisten rajoitusten ja määräysten takia. Vuonna 2021 jatkuva epävarma tilanne tekee ennakkoinnista mahdotonta ja työtehtävien katoamisen vaikutukset ulottuvat moniin tukitoimijoihin ja alihankkijoihin. Mahdollisesti yli vuoden jatkuessaan rajoitettu toiminta haittaa vakavasti myös luovan alan tekijöiden näkyvyyden ylläpitämistä ja kasvua ja työn tuotteiden markkinoinnin mahdollisuuksia. Tällä hetkellä suureksi osaksi virtuaalimaailmassa tapahtuva taiteentekeminen estää myös spontaanit kohtaamiset, joiden varassa luova ala elää hyvin vahvasti. Monet luovien tekijöiden korvauksista tulevat viiveellä ja siksi vaikutukset tulevat näkymään koko vuoden 2021 ja luultavasti myös osan vuotta 2022.

Koronatilanne on iskenyt erityisen vahvasti esittäviin taiteilijoihin, sillä suuri osa esityksistä on peruttu tai siirretty ja moni toimija on jäädyttänyt sopimusneuvottelut ainakin kevään 2021 osalta. Katsoja/kuulijakapasiteetin rajoittaminen on johtanut tappiollisiin esityksiin, jolloin niiden tekijöiden lukumäärää on vähennetty. Yleisömäärien väheneminen on alentanut myös lipunmyyntiin sidoksissa olevia tekijänoikeuskorvauksia. Esittävien taiteilijoiden ammattiliitto TEME arvioi omien jäsentensä menetykset varovaisesti ainakin 15 miljoonaksi euroksi. Visuaalisten taiteiden puolella suurimpia menetyksiä on aiheutunut teosmyynnin rajusta laskusta, opetustehtävien peruuntumisesta ja tilausten vähentymisestä. Menetettyjen tulojen määrä on iso ja esimerkiksi Suomen Taiteilijaseuran arvio ajalta maaliskuu-joulukuu 2020 on 28,3 miljoonaa euroa. Kirjallisen työn tekijöiden työ puolestaan koostuu monista lähteistä, jotka ovat nyt ehtyneet: esiintymisten, tapahtumien ja messujen peruminen on merkinnyt suurten tulonmenetysten lisäksi näkyvyyden ja myynnin merkittävää vaikeutumista. Koronakriisi iskee erityisen pahasti pieniin, usein marginaalisiin toimijoihin, joiden puskuri vaikeita aikoja vastaan on lähes olematon. Taloudellinen epävarmuus voi myös ajaa taiteilijat tekemään riskittömiä, aiempaa pienempiä tuotantoja. Vaarana on taidemaailmamme moninaisuuden köyhtyminen. Lisäksi monet ongelmat tiivistyvät maassamme toimivien ulkomaalaistaustaisten taiteilijoiden kohdalla.

Koronapandemia tulee vaikuttamaan taiteilijoiden toimeentuloon vielä pitkän aikaa. Siksi on varmistettava, että lisätukia ja apurahoja on tarjolla myös vuonna 2021 ja tarvittaessa myöhemminkin. Rahapelitoiminnan tuottojen korvaaminen budjetoiduista varoista on elintärkeää, jotta toteutuisi sivistisyhteiskunnan ydin, oikeus taiteen tekemiseen, sen esilläoloon ja välittämiseen mahdollisimman laajalle yleisölle.

Taiteilijoita koskevaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta on jatkettava ja epäkohdat korjattava, taiteilijat on saatettava tasa-arvoiseen asemaan myös työttömyysturvaa koskien. Lisäksi on tärkeää, että tekijänoikeusdirektiivin valmistelu tehdään huolella ja turvataan sen perusperiaatteen mukaisesti luovan työn tekijöiden oikeudet.

Taiteilijaeläkkeiden määrä on edelleen liian alhainen ja toivomme, että tämä asia korjataan mahdollisimman pian. Taiteilija-apurahojen koko ja määrä kaipaavat myös jatkuvaa tarkastelua. Taiteilijan aseman tasa-arvoisuuden parantaminen edellyttää yhteistyötä eri hallinnon alojen välillä, sillä taide vaikuttaa yhteiskunnassamme monilla eri tavoilla tuottavasti, hyödyttävästi ja elvyttävästi.

Helsingissä 2.11.2020

Virpi Hämeen-Anttila
puheenjohtaja Forum Artis